

Suositus lapsen sosioemotionaalisen kehityksen arvioimisesta psykologin työssä

Psykologian tieteellisen neuvottelukunnan suositus hyvistä käytännöistä. Suositus koskee alle yläkouluikäistä lasta.

Hyväksytty 15.03.2017

Määritelmä

Sosioemotionaalisen kehityksen tarkoitetaan lapsen temperamenttiin, varhaisiin kiintymyssuhteisiin ja muihin ihmissuhteisiin, tunnekokemuksiin, tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn sekä lapsen minään ja sisäiseen maailmaan liittyvää kehitystä. Sosioemotionaalinen kehitys ilmenee yksilöllisenä käyttäytymisenä ja säätelytapoina toiminnassa ja vuorovaikutussuhteissa. Sosioemotionaaliseen kehitykseen kietoutuu myös fyysinen ja kognitiivinen kehitys.

Psykologisen tutkimuksen edellytykset

- 1) Psykologin on tunnettava lapsen tavanomainen kehitys ja hallittava yleisimmin käytössä olevat kehityspsykologiset ja niihin läheisesti liittyvät teoriat. Koska mikään teoria ei yksin kata kehityksen kokonaisuutta, psykologin tulee integroida eri teorioista saatua tietoa. Lapsen ongelmista ja niihin liittyvistä tutkimuskysymyksistä riippuu mitä teorioita ja näkökulmia psykologi hyödyntää arvioinnissaan.
- 2) Psykologin on oltava tietoinen omista teoreettisista lähtökohdistaan ja myös niihin liittyvistä rajoituksista ja omista täydennyskoulutustarpeistaan.
- 3) Psykologisessa tutkimuksessa käytettävien menetelmien tulee olla luotettavia ja päteviä. Psykologin on tunnettava menetelmien rajoitukset. Psykologin tulee olla myös tietoinen mihin teoreettisiin viitekehyksiin menetelmät pohjautuvat ja miten niitä tulkitaan.
- 4) Psykologisessa tutkimuksessa tulee noudattaa monimenetelmäisen arvioinnin periaatteita, jolloin johtopäätökset todennetaan useammalla menetelmällä ja useasta tietolähteestä saadulla tiedolla.
- 5) Psykologisen tutkimusprosessin tulee edetä johdonmukaisesti tutkimuskysymysten perusteella valituista tutkimusnäkökulmista. Eri arviointi- ja tutkimusmenetelmien avulla saadun tiedon perusteella laaditaan uusia hypoteeseja tutkittavaksi. Tutkimushypoteesit ovat sidoksissa psykologin työtä ohjaaviin

taustateorioihin. Psykologin tulee tuoda yhteistyöprosessiin oma tutkimuksellinen, teoreettinen ja ammatillinen osaamisensa; asiakas puolestaan tuo asiantuntijuutensa liittyen omaan kehityshistoriaansa, vuorovaikutussuhteisiinsa ja niihin liittyviin henkilökohtaisiin merkityksiin

Tutkimusprosessi

1) Lapsen sosioemotionaalisen kehityksen psykologinen tutkimus alkaa lapsen ja hänen vanhempiensa/huoltajiensa sekä muiden perheenjäsenten tilanteen kuvauksesta ja kysymyksenasettelusta.

2) Tutkimuksen tulee olla luonteeltaan terapeuttinen ja asiakkaan itseymmärrystä lisäävä. Lapsen ja muiden perheenjäsenten kokemusten ja näkemysten tulee kuulua läpi koko tutkimusprosessin. Psykologin tulee arvioida mitkä tekijät

ovat altistaneet lapsen ongelman syntymistä,

ovat laukaisseet lapsen ongelman syntymisen,

ylläpitävät lapsen ongelmaa,

suojaavat lasta ja tukevat lapsen selviytymistä ja kehitystä sekä

millaisia ratkaisuyrityksiä on mahdollisesti jo käytetty.

Tämä suositellaan tehtäväksi psykologisen tapausjäsennyksen avulla.

3) Tutkimus voi kohdistua

lapsen kasvuympäristön muutoksiin ja vuorovaikutussuhteisiin (sekä nykyhetken että varhaisiin vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteisiin),

lapsen iänmukaiseen toimintaan eri kasvuympäristöissä (koti, päivähoito, koulu, harrastukset),

sosiaaliseen kehitykseen ja vertaissuhteisiin,

lapsen tunnekokemuksiin ja tunteiden säätelyyn (omien ja muiden henkilöiden tunteiden tunnistaminen, tunteiden ilmaisu ja hillintä),

lapsen käyttäytymisen säätelyyn (sääntöjen ja normien noudattaminen ja noudattamattomuus) sekä

lapsen minän kehitykseen ja sisäiseen maailmaan (minäkäsitys ja itsetunto, puolustusmekanismit ja selviytymiskeinot, uskomukset ja tapahtumille annetut merkitykset, kyky hahmottaa muiden näkökulmaa ja mentalisaatiokyky).

Lisäksi usein tarvitaan myös kognitiivisen kehityksen tai neuropsykologisia tutkimuksia (esimerkiksi oppimisvaikeudet, kielen kehitys, mielenteoria, autismikirjon piirteet, tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus).

4) Tutkimuksessa tulee pyrkiä vastaamaan asiakkaiden omiin alkuperäisiin kysymyksiin ja huolenaiheisiin ottaen heidät mukaan keskustelemaan, keräämään tietoa ja ymmärtämään tutkimuksen tuloksia.

5) Tutkimusprosessissa tulee huomioida oireiden/ongelmien yksilöllinen ilmiasu ja merkitys juuri tälle lapselle ja perheelle, sekä heidän elämänsä keskeiset kontekstit.

6) Arvioinnissa tulee selvittää sekä lapsen toimintakyvyn osalta vahvat alueet, että perheen voimavarat. Näiden varaan lapsen tuki voidaan rakentaa.

7) Tutkimustulosten kokoamisessa ja johtopäätöksiä tehtäessä palataan lähtökohtiin, niihin kysymyksiin, jotka ovat lapsen ongelman kannalta merkityksellisiä.

8) Tuloksista ja jatkotoimenpiteistä tulee keskustella lapsen ja vanhempien/hoitajien kanssa niin monta kertaa kuin on tarvetta. Palautekeskusteluissa vanhempien ja tarvittaessa muiden lapsen kanssa toimivien kanssa on mahdollisuus vielä tarkentaa ja arvioida yhdessä tutkimuksessa saatuja tietoja ja havaintoja.

9) Lopulliset johtopäätökset ja suositukset toimenpiteistä tulee tehdä vasta palautekeskustelujen tuloksena ja tavoite on, että lapsi ja vanhemmat/hoitajat voivat niihin sitoutua.

10) Kirjallinen yhteenveto psykologisesta tutkimuksesta tehdään vasta palautekeskustelujen jälkeen. Se annetaan vanhemmille/hoitajille sekä hoitajan luvalla muille asianosaisille. Jakelussa tulee huomioida tietosuojaa koskeva lainsäädäntö.

Aiheesta myös liiton jäsenalueella.